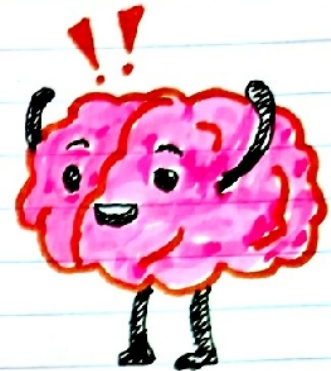

Nervsystemet

- ★ Snabbt & precist
- Kortvarig effekt

CNS

Centralt nervsystem (rygggradsdjur)
Hjärna & ryggmärg
Förbindelse till det perifera nervsystemet

Perifera nervsystemet

- Förgrenas ute i kroppen

Sensoriska nerver: från sinnesorgan/muskulatur → CNS

Motoriska nerver: från CNS → sinnesorgan/muskulatur

Nervceller & nerver

Nervceller leder impulser

Cellkropp m. kärna + organeller

Dendritar tar emot impulser

& Axon skickar/leder iväg

Vanligen fler kortare dendritar

Få långa axon

Änden av axon finns nervändslut

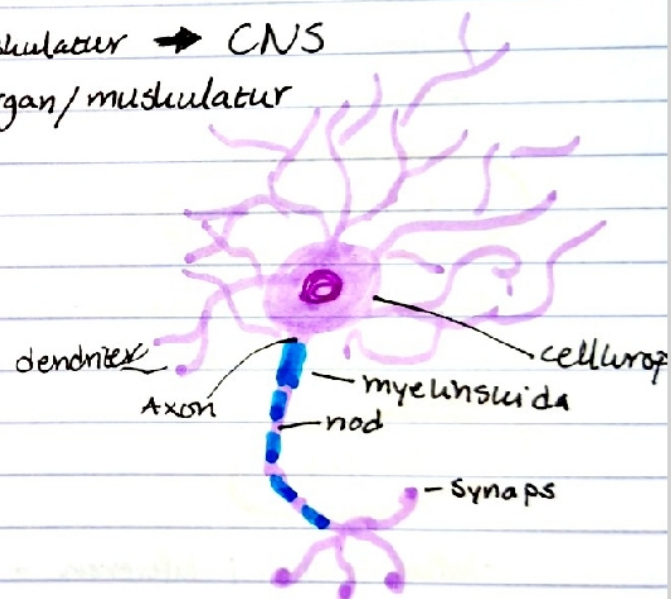
↳ impulser ⇒ kemiska signaler via transmittorsubstanser

På mottagarcell finns receptorer

Nerv → muskel ^{transmittor} ~~substans~~: **acetylcholin**

Plats där kommunikerar: synaps

Nerv innehåller många parallella nervceller

Spinnerven: 0,5 miljoner < nervceller

Skyddande gliaceller

- Bildar stödjande vävnad på axoner samt mellan nerver
- Isolerande höljen på axoner: **Myelinskidor**
- myelinskidor** utvecklas fram till 10-årsåldern

Gliaceller vrider sig runt axoner samt. glias cellplasma försvinner
=> flerskiktade lager (fettartade) = **myelinskidor**
Finns avbrott (noder) där axon är oskyddat
Impuls hoppar mellan noder => går fortare

Lösningemedel är skadliga för nervsystemet < löser myelinskidors
lipider
=> dammiga rörelser, minnesförlust
psykiska besvär

MS Multipel skleros

- Immunförsvaret bryter ned myelin i CNS
- => inflammation i nerver => försämrad muskelkontroll

NERVIMPULSER

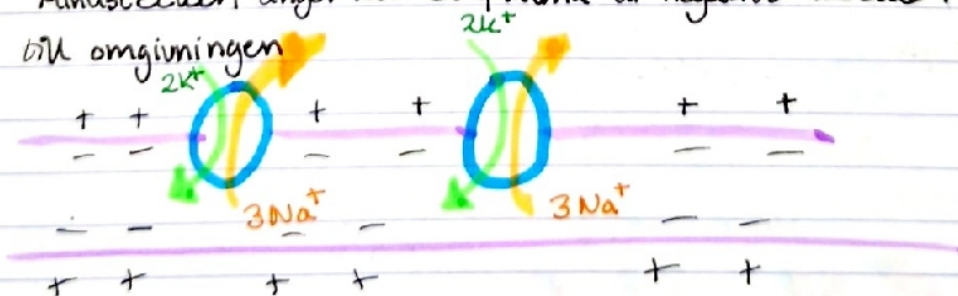
- Elektriska nervimpulser till följd av ändrad potentialskillnad mellan in- & utsida

Joner kan endast diffundera via kanalproteiner
=> transporteras aktivt via "aktiva pumpar"

Vilopotential

Potentialskillnad hålls genom 3Na^+ pumpas ut & 2K^+ in
=> blir -70mV (= vilopotential)

Minustecken anger att cellplasma är negativt laddat i förhållande till omgivningen

Aluionspotential & Impuls

Aluionspotential

Uppstår vid stimuli (signalämne, beröring m.m) (måste nå tröskelvärdet)
Kanalproteiner öppnas $\Rightarrow$ laddning ändras
 Na^+ -kanaler öppnas & Na^+ diffunderar in
Ny laddning: $+30\text{mV}$ (aluionspotential)
Sedan öppnas K^+ -kanaler $\Rightarrow$ K^+ diffunderar ut
 $\hookrightarrow$ Återställer till -70mV eller snarare till lägre
Sedan pumpar aktiva pumpar in K^+ & ut Na^+

Aluionspotentialen sprids

Insläppta Na^+ påverkar angränsande kanalproteiner
 $\hookrightarrow$ fler Na^+ släpps in & aluionspotential sprids
"Nervcellen leder en elektrisk impuls"
/nervimpuls

Nervimpuls kan inte vända

$\hookrightarrow$ tar tid att återställa jonbalansen (refraktärperiod) till vilopotential

Olika grad av retning påverkar antal impulser/tidsenhet samt
kan antal nervceller ge ökad "styrka"

Signalämnen

Synapsspalt är vätskefyllt mellanrum

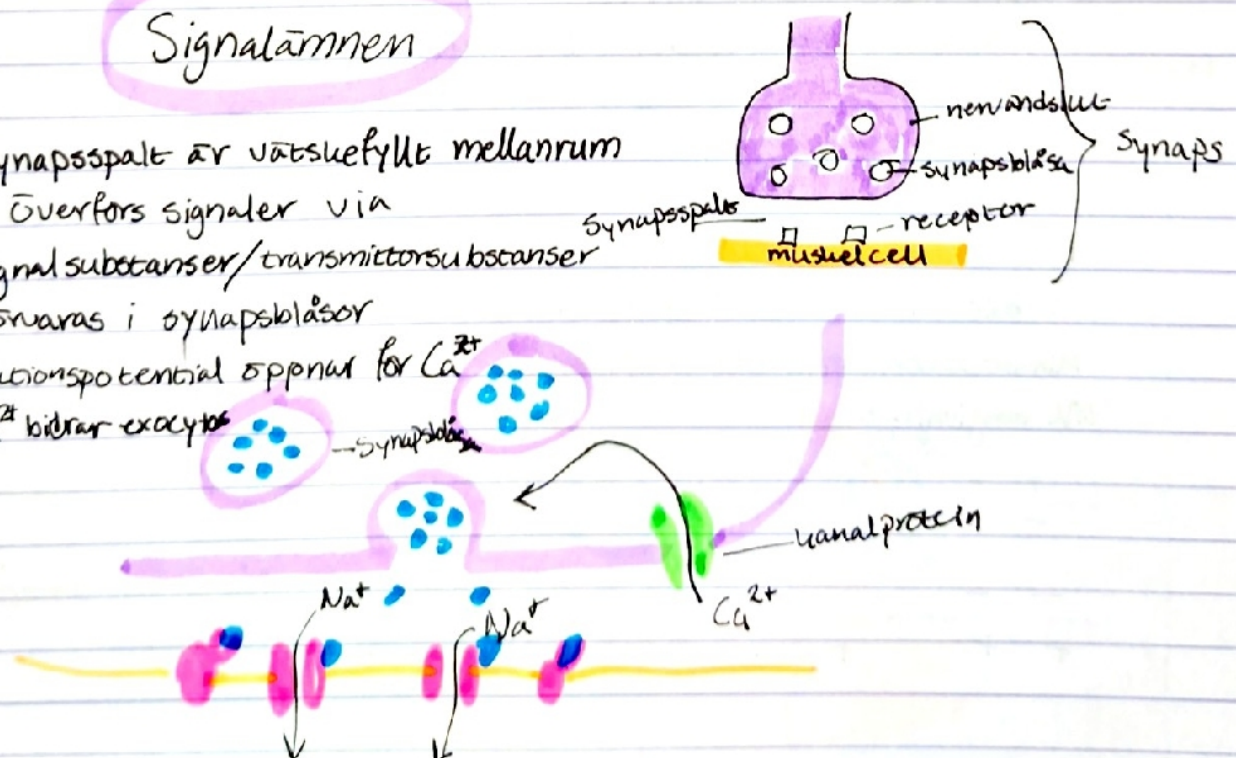
$\hookrightarrow$ Överförs signaler via

Signalsubstanser/transmittorsubstanser

Förvaras i synapsblåsar

Aluionspotential öppnar för Ca^{2+}

Ca^{2+} bidrar exocytos

Transmittorsubstans fäster på receptorer så
kanalprotein öppnas $\Rightarrow$ ändras laddningsförhållande
& muskelceller kontraheras

Signalämnen

- Transmittorsubstanser ger via receptorer ändrat jonflöde

Nervcell: Jonflödet alstra ny aktionspotential

Muskelcell: Sammandragning

Körtelcell: Utsöndrar spec. ämnen

Krämp & enzym

Transmittorsubstanser bryts ned av enzym för ej kontinuerlig utsöndring

Annars ex: muskelkrämpor

Acetylcholinesteras spjälkar acetylcholin

Nervgas kan hämma acetylcholinesteras $\Rightarrow$ livshotande krämpor

Kobrans gift kan blockera receptorer på muskler $\Rightarrow$ förlamning

Curare ger också förlamning

Acetylcholin = ättiksyra + kolin

Andra transmittorsubstanser

Monoaminer

- Hittades ur ammoniakmetabol

Noradrenalin:

Dopamin: Belöningssystem

Serotonin: lugnande

Dopamin

- Belöning
- glädje, motivation

Noradrenalin

Fysisk ansträngning

Serotonin $\Rightarrow$ skad ämn.
Hämmande, sömn & muskelaktiv.

GABA

- Aminosyra

Hämmande transmittorsubstans

Mottagare öppnar Cl^- -kanaler

$\Rightarrow$ förstärker vilopotential

"Funkar som broms" i CNS

Endorfiner

- Peptider

- Hämmande

- Samma receptorer som heroin & morfin

* Vällust & dämpar smärta

Muc vid fysisk ansträngning & skvatt

CNS & hjärnan

Hjärnan

- Analyserar & samordnar info från sinnesorgan

↳ skicka impulser

Nervceller liksom uppgifter sitter i centra

- Bara cellandning från glukos & kan ej lagra syrgas

Hjärna mognar & växer under uppväxten

Kognitiv förmåga utvecklas till 25-årsålder

↳ Föds m. överskott av nervceller (nyttjade växer & utvecklas)
ej nyttjade tillbakabildas

⇒ Hjärnan behöver aktiviteras & tränas ⇒ fler synapser

Hjärnans utveckling

- 1 fosterutveckling speglar evolutionen

3 veckor: smalt vätskefyllt rör (= nervrör hos lansettfiskar)

4 veckor: Rör framre del → framhjärnan

→ Bakhjärnan

→ Mittelhjärnan

2 månader: framhjärna → storhjärna

→ mellanhjärna

Bakhjärna för lillhjärnan (resten förlängda ryggen)

Vätska skyddar!

Hjärna & ryggrad skyddas av kranium & ryggrad

+ hjärnhinnor & vätska som dämpar

* Cerebrospinalvätska → dämpar

→ hålrum i hjärnan

→ ryggmärgens centralkanal

? Bildas i hjärna genom filtrering av blod ⇒ skadliga ämnen tas bort
↳ svårt m. medicinering

! Transport för: syrgas, koldioxid, näring, hormon, vita blodkroppar